

Bercsek Péter

**A margitszigeti
Vadaskert – Kisállatkert
története**

Bercsek Péter

**A margitszigeti
Vadaskert – Kisállatkert
története**

2016

A Sziget természeti adottságai évszázadokon keresztül ideális életfeltételt nyújtottak az ott élő állatok számára.

A Honfoglalás utáni 11. - 12. században itt vadásztak Árpád-házi királyaink, és udvartartásuk főurai. Innen ered a régebbi „Urak szigete” és a „Nyulak szigete” elnevezés. Valószínű, hogy nagyvadak, pl. szarvasok nem éltek a Szigeten, de a gyakori árvizek után a kisállatok, mint a nyulak, fácánok, foglyok, és a vízi szárnyasok létezése mindig kedvezően alakult.

Európa szerte a 18.-19. században a Vadaskert a főúri kastélyok parkjainak elengedhetetlen része volt. *(Wikipédia)* Az ezekről szóló írásokban már szerepelnek a gyönyörködtetést szolgáló, a park látványát fokozó pávák, és más egzotikus állatok bemutatása is.

A Sziget történetével foglalkozó írásokban - a 13. század kezdetétől, a 20. század elejéig - kerített Vadaskertről nem tesznek említést, de fákról, bokrokról, a zöld gyepről, és virágokról viszont számtalan írást olvashatunk. Vályi András 1798-ban megjelent könyvében már arról is olvashatunk, hogy a Szigeten sok fácán, fogoly, rigó, seregély látható. A nyulak természetrajzát ismerve biztosra vehetjük akkori, és későbbi állandó jelenlétüket is.

Híres költőinket is a Sziget természeti szépsége ihlette versírásra. Arany János 1877 és 1882 között minden nyarát a Margit-szigeten, a „Tündérszigeten” töltötte, ahol több örökérvényű verset írt.

Az 1800-as években Habsburg főhercegek, - József nádor és József főherceg - fejlesztési törekvései világhírű színvonalra

emelték a Szigetet, de a korszak főúri parkjaiban divatos Vadaskert itt nem létesült.

A 19. század második felében történt fejlesztések eredménye, hogy a Margit-sziget már a nagyközönség által látogatott pihenő, és szórakozó hely, gyógyüdülési és sport lehetőségekkel. Ennek következtében beszűkült az állatok természetes élőhelye.

A Habsburg tulajdonban lévő Margit-szigetet 1908-ban a Magyar Állam megvette, és a Fővárosi Közmunkák Tanácsa (FKT) kezelésébe adta.

Ezt követően nagyszabású fejlesztési elképzelések születtek, de a Tanács Műszaki Osztálya 1916-ban a Margit-szigetre kidolgozott részletes rendezési tervében Vadaskert nincs jelölve. (BFL. f. XV. 17. d. 322 a. 57 c.)

Tévesek azok az irodalmi adatok, miszerint ebben az időszakban „vadaskert” „fácános” „művészsétány” létesült.

Az I. világháború után, 1921-ben a Tanács pályázatot írt ki a Sziget rendezési tervére. A részletes pályázati kiírásban, valamint az ennek megfelelő pályaművekben Vadaskert nem szerepelt.

Krúdy Gyula az 1920-as években a Margit-sziget lakója. Romantikus, lírai hangulatú írásaiban a Sziget növény- és állatvilága is feltárul az olvasó előtt.

Egyik helyen olvashatjuk, hogy a lóvasút „Bandi” nevű lova: *„...nem lesz babonás... amikor a nyúl keresztül fut a lóvasúti síneken. Köszön az őzikének, amelyet az alsó-sziget vendéglőse ereszt el a parkba ...”*

Kerített Vadaskertről nem tesz említést, de kitűnik, hogy abban az időben kisállatok természetes szaporulatával, és kihelyezett őzekkel találkozhatott a parkban sétáló.

A nyugati oldal mentén, 1925-re befejeződött az évtizedek óta húzódozó zátonyos, mocsaras partsáv feltöltése, valamint a magasított árvízvédelmi partvonal kiépítése, ami a természetes vizes élőhelyek csökkentésével járt.

1927-től a német Spaeth kertészeti cég tervei-, és irányítása szerint nagyarányú fejlesztésekre, és parkfelújításokra került sor. *(pl. Virágoskert)* A Sziget egész területére kidolgozott tervükben Vadaskert nem szerepelt. *(1927. Spaeth Buch)*

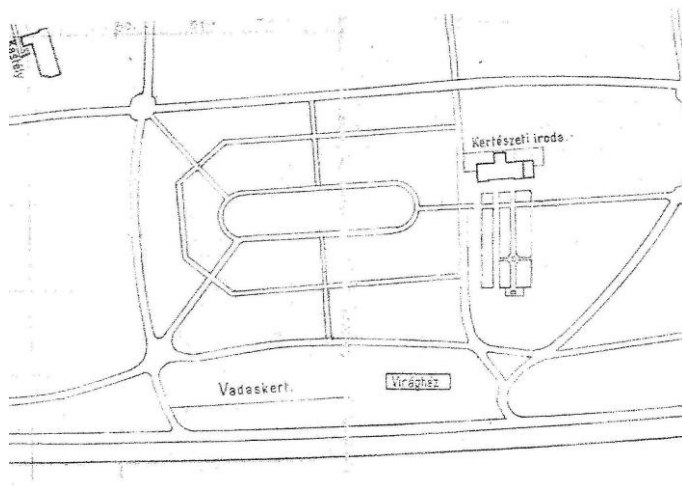
Az időközben nagymértékben elszaporodott nyulak a meglévő növényzetben jelentős károkat okoztak, és a tervezett felújítások növényállományát is veszélyeztették.

Kunsch Antal 1929-1958 között a Sziget főkertésze. Nyugdíjas éveiben is a Szigeten, szolgálati lakásában élt.

Számos alkalommal beszélgettünk korábbi munkájáról, szakmai emlékeiről. Írásom témájához kapcsolódik az a történet, amikor az elszaporodott nyúl állományt a felújítási munkák előkészítése során a Dunába kergették. A Szigeten dolgozó kb. 200 fő kubikus, és a kerti munkások csatárláncban felállva, a vadőr riasztó lövései segítségével az északi csúcs irányába, a Dunába úzták az állatokat. A módszer mai szemmel tűrhetetlen megoldás, de a vadőr, a korlátozott fegyverhasználat miatt nem győzte az irtást, a befogást pedig a parképítést szervező német Spaeth cég bonyolult, hosszadalmas műveletnek tartotta.

Az 1930 és 1938 közötti évek a Sziget új fénykora. A több részén korszerűen alakított parkban **1934-35-ben**, harminc páva, és különféle díszfácánok betelepítésével mai helyén hozták létre a **Vadaskertet**.

Az 1937-1938-ból származó helyszínrajzokon ezt már feltüntetik.

Vadaskert 1937

Kunsch Antal beszélgetéseink során elmondta, hogy ettől kezdve a Vadaskert gondozása a margitszigeti parkfenntartó üzem feladata lett.

A kerített Vadaskert új szerepében, már csak emlékeztető volt az egykori „Nyulak-szigetére”. Kezdetben a még szabadon legelésző őzek, és néhány páva látványában is gyönyörködhetett a látogató közönség.

Török Sophie (*Tanner Ilona*) 1937-ben a „Boldog Margitsziget” című írásában a Sziget társasági életéről, és a csodálatos környezet szépségeiről ír. Az őzek jelenlétét pedig saját fotója igazolja.

Török Sophie fotója 1937

A II. világháború későbbi szörnyűségeinek előjeleként is felfogható a Vadaskert 1940-ben bekövetkezett tragédiája.

„Az erős hideg következtében befagyott Duna jegén rókák, nyestek jutottak át a Margitszigetre, ahol tetemes pusztítást végeztek a fácánok és díszkacsák között.”

(Gyalay M. – Szekeres J. : A Szt. Margit-sziget Gyógyfürdő Rt. története.)

Valószínű, hogy a századokkal korábbi főurak után, mindenkor a róka volt a fővadász.

A háború évei alatt a park állapota és a Vadaskert színvonala leromlott.

1944-ben már harcászati létesítményeket telepítettek, majd a szovjet csapatok támadásával 1945. január 18-án elkezdődött az egész területre kiható, 12 napig tartó ostrom. Évtizedekre kiható károk keletkeztek, és a Vadaskert teljesen elpusztult.

A Sziget állatvilágára csak a később felújított Vadaskert emlékeztet. Helyreállítására a korábbi területét 1956-ban bekerítették, majd elkészültek az állatok ellátására szolgáló berendezések. Felépült egy rusztikus, nádfedeles kiszolgáló épület, etetők, esővédők, helyreállították a kacsák medencéjét, és a költőhelyüket. 1958-ban két szarvas, egy őz, és kilenc páva volt a kert lakója. Gondozásukkal egy parkőr foglalkozott.

A Fővárosi Kertészeti Vállalat javaslatára 1958 őszén elvállaltam a Margitszigeti Parkfenntartó üzem vezetését. Feladatom volt a háborús károkat szenvedett park fejlesztése, amibe beletartozott a Vadaskert is. Jelentős változásra 1960-ban nyílt lehetőség, amikor a kisállattenyésztő, és vadőr végzettséggel rendelkező Kecskeméti András munkába állt. Munkáját segítette, és felügyelte a Fővárosi Állat- és Növénykert Madárosztály vezetője.

A pávák szaporulatával, és csere útján évről-évre bővült az állomány. Néhány év alatt elértük, hogy a parkban szabadon élő 100-110 páva és 250-300 fácán látványát élvezhették a látogatók. A páva kiváló csereállat volt. A felvidéki 'Malonyai Arborétummal' fennálló kapcsolatunk keretében pl. két páváért kaptunk két, náluk nemesített oszlopos tuját.

A kerített, és bővített Vadaskertben ezüst-, arany- gyémánt-, és királyfácánok mellett tőkésrécék, díszkacsák, törpetyúk, a helyben is szaporodó 2-3 őz, valamint bemutatásra 1-2 dám- és gímszarvas volt látható. A pávák és a fácánok elhullajtott tollait a gyerekek öröme, 1-2 Ft-ért meg lehetett vásárolni.

Az állomány növekedése miatt, és a látvány növelése érdekében megnagyobbítottuk a kert területét. A keleti és a déli oldal mentén kialakított tágas ketrecekben elhelyezett díszállatokat a közönség kívülről, de közelről láthatta.

A parkban szabadon élő vadászfácán állomány részben saját szaporításból, részben vásárolt fácántojásokból született. A vidékről bérelt kotlósek alól, valamint keltetőből kikelt csibéket a kotlósekkel együtt az alsó nagyrét, egy nem kaszált részén, kis rácsos nevelő rekeszekben kihelyeztük. Ezekből a csibék szabadon kijárhattak, majd felnövekedve szétszéledtek. A szabadon történő nevelés védelmére, és a ragadozó madarak távoltatására engedélyezett vadászfegyverrel, hajnali 4-6 óra között kilövési és riasztási lehetőségünk volt. A vadőr egy kis T alakú állványra ültetett élő UHU bagoly látványával ide csábított varjakat kilőtte, elriasztotta.

A módszer végső eredménye, hogy a látogatókat szabadon kószáló fácánok, és pávák látványa fogadta. A fácánállomány a közönség *érdeklődése* miatt csökkent. Róka is garázdálkodott a parkban, de a vadőr levadászta, és kikészített bundája irodám falát díszítette.

A fácánok közül néhány átszökött az Óbudai Hajógyár-szigetre. A csekély veszteséggel megmaradt, szabadon élő állatok télire a Vadaskertben találtak menedéket, és ételmet.

A Sziget nevezetessége két évtizeden keresztül vonzotta a látogatókat, amit az általam készített fotók is igazolnak. Kiemelkedő színvonala azon is lemérhető, hogy az 1971-ben rendezett Vadászati világkiállításon a FŐKERT reprezentatív bemutatója nagy sikert aratott.

Díszkacsák

Ezüstfácánok

Gyémántfácán

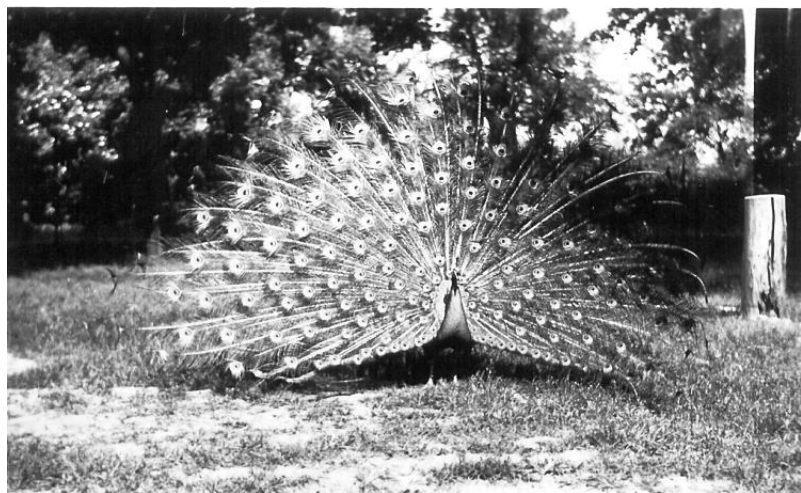
Királyfácán

Aranyfácánok

Fehérpáva

Őzcsalád

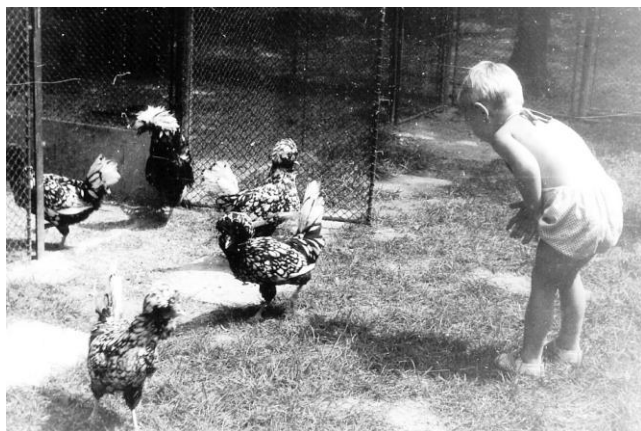
Zoli fiam az Őzbakkal

Őzgida

A kibővített Vadaskert

Törpetyűk

Kiállítási ketrec "Voliere"

A Vadaskert Kecskeméti András halála után, és az 1990-as években történt szervezeti változások, valamint anyagi okok miatt fokozatosan leromlott.

A „Vadaskert” néven jegyzett állatbemutatót Budapest Főváros Önkormányzata megbízásából 2002-ben, a „Kis Péter Építésműterem Kft” tervei szerint, korszerűen felújították, és működését a Fővárosi Állat-, és Növénykertre bízta. A Sziget táji környezetébe illeszkedő létesítmény, mint **Margitszigeti Kisállatkert** gazdag választékú állatállománnyal, és gyermekprogramokkal várja a látogatókat.

